

Επί αιώνες, οι Πάρθοι (λαός σκυθοτουρανικής καταγωγής, συγγενικός προς τους κατοίκους της Νότιας Ρωσίας) ζούσαν στα νότια της Κασπίας θάλασσας ως υποτελείς είτε των Περσών είτε των Σελευκιδών επιγόνων του Μεγάλου Αλεξάνδρου που βασιλεύαν στα όρια της σημερινής Συρίας. Στα 248 π.Χ., ο φύλαρχος Αρσάκης επαναστάτησε εναντίον των Σελευκιδών, διακήρυξε την ανεξαρτησία της Παρθίας και ίδρυσε την δυναστεία των Αρσακιδών. Στα επόμενα πενήντα χρόνια, το ελληνιστικό κράτος των Σελευκιδών εξασθένησε, καθώς βρισκόταν σε διαρκή σύγκρουση με τη Ρώμη, από την οποία ηττήθηκε (189 π.Χ.). Οι Πάρθοι βρήκαν ευκαιρία να απλωθούν. Ως τα τέλη του 2^{ου} αιώνα π.Χ., η Παρθία, η Μεσοποταμία και η Περσία είχαν γίνει τμήματα μιας πρόσκαιρης Παρθικής αυτοκρατορίας. Η Σελεύκεια, πρωτεύουσα των Σελευκιδών, είχε μεταβληθεί σε μια ελληνιστική νησίδα μέσα στο πέλαγος των Πάρθων που διατήρησαν την ελληνική διοίκηση, προσθέτοντάς της περσικά «φεουδαρχικά» στοιχεία.

Με όλα αυτά όμως, οι Αρσακίδες βασιλιάδες των Πάρθων έλεγχαν τους εμπορικούς δρόμους μεταξύ Ευρώπης και μακρινής Ασίας κι έγιναν μεγάλος πονοκέφαλος για την τότε αναπτυσσόμενη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Οι Ρωμαίοι πάμπολλες φορές προσπάθησαν μάταια να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της περιοχής. Σε καθοριστική μάχη, στα 53 π.Χ., οι Πάρθοι εξόντωσαν τον ρωμαϊκό στρατό του Κράσσου. Από τότε και για περίπου τρεις αιώνες, οι Ρωμαίοι έκαναν συνέχεια εκστρατείες εναντίον των Πάρθων, με σκοπό να ελέγξουν τους εμπορικούς δρόμους και την Ερυθρά θάλασσα. Το πέτυχαν μόλις το 217 μ.Χ., εξαγοράζοντας την ειρήνη. Ως τότε όμως, οι στρατοί διέτρεχαν ο ένας μετά τον άλλο την πολύπαθη γη της Μεσοποταμίας.

*****

Ο Ιούδας ο Μακκαβαίος ήταν ο πρώτος της οικογένειας που προσπάθησε να αποτινάξει τον ζυγό των Σελευκιδών από τους Ιουδαίους. Ο Σίμων ο Μακκαβαίος ήταν αυτός που τα κατάφερε. Στα 143 π.Χ., επωφελήθηκε από το ότι Πάρθοι, Σελευκίδες, Αιγύπτιοι και Ρωμαίοι βρίσκονταν σε μεταξύ τους άγριο πόλεμο και διακήρυξε την ανεξαρτησία της Ιουδαίας από το κράτος των Σελευκιδών. Ο λαός τον ανακήρυξε στρατηγό και μέγα

αρχιερέα της 2^{ης} Ιουδαϊκής Κοινοπολιτείας. Σε ελεύθερη ή ημιελεύθερη κατάσταση, επρόκειτο να επιβιώσει ως το 70 μ.Χ., όταν ο τριαντάχρονος τότε και μετέπειτα αυτοκράτορας Φλάβιος Τίτος κατέστρεψε την Ιερουσαλήμ και προσάρτησε την Ιουδαία μετατρέποντάς την σε ρωμαϊκή επαρχία.

Ο Σίμων ο Μακκαβαίος έγινε ιδρυτής της δυναστείας των Ασμοναίων που ήταν ταυτόχρονα βασιλιάδες και αρχιερείς. Αρχισαν να απλώνουν την κυριαρχία τους στη γειτονιά. Ως το 78 π.Χ., είχαν προσαρτήσει τις περιοχές Σαμάρεια, Εδώμ, Μωάβ, Γαλιλαία, Ιδουμαία, Υπεριωρδανία κ.ά. έχοντας αναστήσει το πάλαι ποτέ ένδοξο κράτος του Σολομώντα. Με τον ζήλο των νεοφώτιστων, επέβαλαν τον ιουδαϊσμό δια πυρός και σιδήρου αρχικά, με την πειθώ στη συνέχεια, για να αδιαφορήσουν στο τέλος και να αρχίσουν να ρέπουν σε ελληνικές συνήθειες. Ήρθαν σε σύγκρουση με τους φανατικούς φαρισαίους.

Η βασίλισσα Αλεξάνδρα Σαλώμη (78 – 69 π.Χ.) ήταν αυτή που επανέφερε την ειρήνη ανάμεσα στους φαρισαίους και τον βασιλικό οίκο. Δεν πρόλαβε να την χαρεί.

*****

Ο εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στον Υρκανό Β' και τον Αριστόβουλο Β' για τον θρόνο της Ιουδαίας ξεκίνησε πριν ακόμα πεθάνει η μάνα τους, βασίλισσα Αλεξάνδρα Σαλώμη. Στα 63 π.Χ., βαρέθηκαν να πολεμάνε μεταξύ τους και συμφώνησαν να προσφύγουν στη διαιτησία του Ρωμαίου στρατηγού Πομπήιου που μόλις είχε μπει νικητής στη Δαμασκό και ξεκούραζε εκεί τις λεγεώνες του. Ο Πομπήιος διάλεξε τον Υρκανό. Ο Αριστόβουλος δεν το δέχτηκε. Με τους δικούς του, οχυρώθηκε στην Ιερουσαλήμ.

Μια και είχε μπει στον χορό, ο Πομπήιος αποφάσισε να χορέψει. Πολιόρκησε την πόλη και κατέλαβε το εξωτερικό της τείχος. Ο Αριστόβουλος και οι δικοί του υποχώρησαν στα τείχη του ναού. Ο Πομπήιος τους πολιόρκησε και εκεί. Πήρε είδηση ότι τα Σάββατα οι

πολιορκημένοι δεν πολεμούσαν αλλά προσεύχονταν. Με την ησυχία του, από Σάββατο σε Σάββατο, ετοίμαζε ανενόχλητος την τελική επίθεση: Προμαχώνες, πολεμικοί κριοί, ό,τι άλλο χρειαζόταν.

Η έφοδος ήταν σαρωτική. Οι οχυρώσεις έπεσαν, 12.000 υπερασπιστές τους σφάχτηκαν, οι πολλοί αυτοκτόνησαν πέφτοντας από τα τείχη. Ο Πομπήιος διέταξε τον στρατό του να μην πειράξει τον ναό, εισέπραξε πολεμική αποζημίωση 10.000 τάλαντα (περίπου τρία εκατομμύρια ευρώ) και αποχώρησε έχοντας εξασφαλίσει την επικυριαρχία όλων των περιοχών που ανήκαν στην ιουδαϊκή επικράτεια. Η Ιουδαία υπαγόταν στη Συρία. Ο Υρκανός Β' έγινε μέγας αρχιερέας και κατ' όνομα βασιλιάς της Ιουδαίας, κάτω από την κηδεμονία του Αντίπατρου του Ιδουμαίου, ενός αριστοκράτη που είχε βοηθήσει τους Ρωμαίους.

Εννιά χρόνια αργότερα (54 π.Χ.), ο Κράσσος πέρασε από εκεί καθ' οδόν προς την Παρθία. Βούτηξε τους θησαυρούς του ναού αλλά τον επόμενο χρόνο (53 π.Χ.) νικήθηκε από τους Πάρθους και σκοτώθηκε. Οι Ιουδαίοι βρήκαν ευκαιρία και διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Ο διάδοχος του Κράσσου, Λογγίνος, χρειάστηκε δέκα χρόνια (43 π.Χ.) ώσπου να καταπνίξει την επανάσταση: Πούλησε 30.000 Ιουδαίους ως δούλους αλλά του πέθανε ο φίλος των Ρωμαίων, Αντίπατρος, ενώ οι Πάρθοι, διασχίζοντας την έρημο, κατέλαβαν αυτοί την Ιουδαία και τοποθέτησαν στον θρόνο το όργανό τους, Αντίγονο, τελευταίο των Ασμοναίων.

Στη Ρώμη, ήταν στα πάνω τους εκείνο τον καιρό ο Αντώνιος και ο Οκτάβιος. Ανακήρυξαν βασιλιά της Ιουδαίας τον Ηρώδη, γιο του Αντίπατρου, χρηματοδότησαν τον στρατό του και του ανέθεσαν να καθαρίσει. Αποδειχτηκε άξιος: Προστάτευσε την Ιερουσαλήμ από τη λεηλασία, νίκησε κι έδιωξε τους Πάρθους, συνέλαβε και τον Αντίγονο και τον έστειλε πακέτο στον Αντώνιο που τον εκτέλεσε «άμα τη αφίξει». Ο ίδιος ο Ηρώδης έσφαξε κάθε Εβραίο ηγέτη που είχε ταχθεί με το μέρος του Αντίγονου και, στα 37 π.Χ., ξεκίνησε την βασιλεία του ως Ηρώδης ο Μέγας.

Βασιλιάς της Ιουδαίας, ο Ηρώδης ήταν ουσιαστικά ένα κράμα ελληνικής παιδείας και ρωμαϊκής φύσης. Πανέξυπνος, λογοκόπος, διπλωμάτης αλλά και ατρόμητος κυνηγός: «Συνέλαβε σαράντα θηρία σε μια μέρα» γράφει ο Ιώσηπος αλλά δεν είμαστε βέβαιοι ότι λέει αλήθεια (θα δούμε σε άλλη στιγμή το «γιατί»). Κυβέρνησε δικτατορικά, επιβάλλοντας την ειρήνη των όπλων, παντρεύτηκε καμιά δεκαριά γυναίκες, απέκτησε 14 παιδιά και γέμισε την χώρα με οικοδομήματα ελληνικής τεχνοτροπίας. Οι αντίπαλοί του τον διέβαλλαν συνεχώς στον τρέχοντα επικυρίαρχο της Ρώμης είτε ο Αντώνιος ήταν αυτός είτε η εποπτεύουσα την περιοχή Κλεοπάτρα είτε ο, τελικά αυτοκράτορας, Οκταβιανός. Σε όλες τις περιπτώσεις τα κατάφερε να καταρρίψει τις όποιες κατηγορίες, σε σημείο που ο Οκταβιανός έγινε θαυμαστής του. Τον αποκάλεσε «μεγάλη ψυχή για ένα τόσο μικρό βασίλειο», του

παραχώρησε όλα τα εδάφη που οι Ασμοναίοι κατείχαν στο ζενίθ της ακμής του κι ευχήθηκε να μπορούσε ο Ηρώδης να διοικεί ταυτόχρονα και τη Συρία και την Αίγυπτο.

Ο Ηρώδης δεν ήταν τόσο βλάκας να δεχτεί τέτοια διασπορά της επιρροής του. Προτίμησε να είναι βασιλιάς της Ιουδαίας σε ένα παλάτι όπου η χλιδή και η πολυτέλεια ήταν αντίστροφα ανάλογες προς τη φτώχεια του λαού, τον οποίο φορολογούσε «με εξυπνάδα»: Τις κακές χρονιές παραγωγής, χάριζε τους φόρους, τις καλές τους αύξανε. Έπεισε τους Ρωμαίους να ελαττώσουν τη δική τους φορολογία, εξασφάλισε προνόμια για τους εκτός Ιουδαίας Ιουδαίους υπηκόους της αυτοκρατορίας, πάταξε τη ληστεία, ενίσχυσε το εμπόριο, μέσα στη σύγχυση «πνίγηκε» στο λουτρό ο τελευταίος πιθανός ανταπαιτητής του θρόνου (ο εγγονός του Υρκανού) κι εκμηδένισε την επιρροή του ιερατείου, διορίζοντας αυτός τους επικεφαλής του.

Φανατικός θαυμαστής κάθε ελληνικού, σόκαρε τους Εβραίους γεμίζοντας τις πόλεις με ελληνικής αρχιτεκτονικής οικοδομήματα και ελληνικής τέχνης αγάλματα, η γύμνια των οποίων διόλου δεν συμβιβαζόταν με την εβραϊκή σεμνοτυφία. Η μεγάλη πρόκληση όμως ήταν ο ναός της Ιερουσαλήμ. Συμπλήρωνε πέντε αιώνες ιστορίας αλλά ο Ηρώδης διαπίστωσε πως ήταν μικρός για το μεγαλείο της Ιουδαίας. Τον γκρέμισε κι έκτισε ένα σωστό μεγαθήριο, με τείχη, οχυρώσεις, δαιδαλώδη διαμερίσματα, περιφερειακά μαγαζιά όπου οι ξένοι μπορούσαν να αλλάξουν τα χρήματά τους με ντόπια και στάβλους όπου οι ενδιαφερόμενοι είχαν την άνεση να διαλέξουν και να αγοράσουν ζώα για τις θυσίες. Στήθηκε έτσι ο ναός που μετά από δεκαετίες επρόκειτο να ενοχλήσει τον Ιησού: Ένα μίγμα εβραϊκού ναού, σύγχρονου πολυκαταστήματος και αρχαιοελληνικού κτίσματος με γύρω γύρω κολόνες κορινθιακού ρυθμού! Κι ένας χρυσός αετός, σημάδι υποταγής στη Ρώμη, έβγαζε μάτια.

Οι ιερείς ενοχλήθηκαν αλλά συμβιβάστηκαν, καθώς ο λαός έμεινε έκθαμβος, ένωσε πολύ περήφανος και τον παραλλήλιζε με τα επτά θαύματα της αρχαιότητας. Η μανία του Ηρώδη όμως με κάθε ελληνικό και η ευκολία με την οποία σκορπούσε το χρήμα, έκανε να κυκλοφορεί η φήμη ότι ξόδευε τους «θησαυρούς του Δαβίδ». Οι φανατικοί εξεγέρθηκαν. Οι εναντίον του συνωμοσίες, όμως, αποκαλύπτονταν ή μια μετά την άλλη και οι συνωμότες θανατώνονταν. Η μέθοδός του ήταν απλή και αποτελεσματική: Σε κάθε πιθανή πηγή συνωμοσίας τοποθετούσε δικούς του ανθρώπους, ενώ κατάσκοποι του κυκλοφορούσαν ανάμεσα στο πλήθος κι έστηναν αφτί σε κάθε «πολιτική» συζήτηση. Κι όχι σπάνια, μεταμφιεζόταν κι ο ίδιος και αναμιγνυόταν ανάμεσα στον λαό στην αγορά και στον ναό, αποκτώντας προσωπική πείρα για τη γνώμη των υπηκόων του.

Με τα οικογενειακά του όμως δεν τα πήγαινε πολύ καλά. Δεύτερη γυναίκα του ήταν η

Μαριάμνη, εγγονή του Υρκανού και αδελφή του «τυχαία» πνιγμένου Αριστόβουλου. Είχε πάρει ειδηση ότι ο Ηρώδης την αγαπούσε μέχρι βλακείας και τον έκανε ό,τι ήθελε, μεταχειριζοντάς τον «σαν δούλο». Κορόιδευε τη μάνα του, περιφρονούσε την αδελφή του και δεν δίσταζε να τις χτυπά το ότι είχαν παρακατιανή καταγωγή. Μάνα και αδελφή έστησαν μια ιστορία ότι τάχα η Μαριάμνη ήθελε να δηλητηριάσει τον βασιλιά και προσκόμισαν «αποδείξεις». Ο Ηρώδης παρέπεμψε το ζήτημα στο συμβούλιο της αυλής που ευκαιρία ήθελε να απαλλαγεί από δαύτην. Η Μαριάμνη βρέθηκε ένοχη, καταδικάστηκε και εκτελέστηκε με συνοπτικές διαδικασίες.

Ο Ηρώδης έμεινε με την αμφιβολία. Τύφεις τον κυριεύσαν, φιλοτρελάθηκε, άρχισε να τριγυρνά δεξιά κι αριστερά στο παλάτι φωνάζοντας το όνομα της αγαπημένης του, έφυγε στην έρημο, τον βρήκαν να καιγεται στον πυρετό και τον γύρισαν στα ανάκτορα. Η μάνα της Μαριάμνης πίστεψε ότι ευκαιρία ήταν να απαλλάξει την Ιουδαία από τον «κακό Ηρώδη». Οργάνωσε απόπειρα εναντίον του με σκοπό να τον καθαιρέσει. Στη στιγμή, ο Ηρώδης βρήκε τα λογικά του, παράτησε την κλάψα και το κρεβάτι και ξανάγινε ο εαυτός του: Οι συνωμότες συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν. Για τον ίδιο λόγο, ξεπαστρεύτηκαν και τα παιδιά του από τη Μαριάμνη. Κατηγορήθηκε και ο γιος του από την πρώτη σύζυγο αλλά αυτός τη γλίτωσε μόνο με φυλακή. Προσπάθησε να δωροδοκήσει τους φύλακες αλλά τα αφτιά του Ηρώδη ήταν παντού. Το 4 π.Χ. τον εκτέλεσε. Πέντε μέρες αργότερα, πέθανε και ο ίδιος, σε ηλικία εξήντα χρόνων. Ειπώθηκε γι' αυτόν ότι «πλησίασε τον θρόνο σαν αλεπού, βασίλευσε σαν τίγρη και πέθανε σαν σκύλος».

Αυτή ήταν η εποχή αμέσως πριν από τη στιγμή της γέννησης του Χριστού.

(protagon.gr, 21.12.2012)